kohtukorra, eraõiguse, kaelakohtuliste ja politseiliste asjade kohta. Nende seaduste põhjal jäi talupoeg endiselt maa külge köidetuks, kuid omandas teatava kogukondliku korralduse (vald), sai õiguse liikuvat vara omandada ja härra peale kaevata. Kodukari võis mõisnik teostada ainult 30 kepihoobi piirides. Talupoja kohused mõisa vastu määrati vakuraamatuis kindlaks. Need seadused jätsid mõisnikule õiguse talupoegi ka ilma maata müüa ja vastu nende tahtmist taludest mõisa võtta ega arvestanud vakuraamatute sisseseadmisel talukoha reaalset väärtust. Nad ei pannud talupoja kohuste kindlaksmääramise aluseks maa väärtuse üldist hindamist, vaid lubasid talupoegi oma talude hindamist ainult üksikult nõuda. Seepärast osutusid vakuraamatuis kindlaksmääratud orjused talurahvale üldiselt liiga koormavaks. Liivimaal esitas liberaalse aadli juht Fr. v. Sivers (vt.) oma algatusel 1802. a. augustis A.-ile rea ettepanekuid, paludes muu seas ära keelata talupoegade müügi ja normeerida nii hariliku teo-orjuse kui ka abiteo. Sama aasta sügisel kirjeldas Tartu ülikooli prorektor Parrot (vt.), kes A.-ile isiklikult lähedal seisis, viimasele isiklikul audientsil Liivi talupoegade seisukorda. A. moodustas selle uurimiseks ja parandamiseks komisjoni, millesse kuulusid ka Sivers ja Parrot. Selle komisjoni töö kohta pole teateid säilinud. 1802. a. lõpul esitas Sivers A.-ile üksikasjalise reformidekava, mille A. Liivi maapäevale läbivaatamiseks käskis anda. Veebruaris 1803 tuli see kava Riias maapäeval harutusele ja tekitas Liivi aadlis määratu suure ärevuse. Abiteo normimine läks lõpuks läbi, kuid ettepanek talupoegadele nende talude suhtes piiramatu kasutamisõigus anda leidis aadli enamuse poolt ägedat vastuseismist. Ka mitmes teises suhtes kärpis maapäev Siversi ettepanekuid, millede vastu vähemuse esindajad A.-i ees protesti tõstsid. A. andis maapäeva otsused eri komitee kätte, määras selle liikmeiks mõned Vene võimukandjad (siseminister Kočubei, A.-i isiklik sõber vürst Stroganov j. t.) ja kaks Liivi maanõunikku. (Sivers komisjoni liikmeks ei pääsnud.) 20. II 1804 kinnitas A. Liivimaa talurahva-seaduse komitee poolt esitatud kujul. 28. II 1809 anti selle seaduse juurde rida täiendusparagrahve. 1804. a. seadus tunnustab Liivimaal talupoja-seisuse politiliselt olevaks. Selle seaduse järgi ei ole talupoeg enam asi, mida mõisnik võib oma tahtmise järgi müüa, vahetada, pärandada, vaid isik, kes mõisnikuga maa kaudu seotud. Oma talu suhtes omab talupoeg pärandatavat tarvitamisõigust. Talust võib mõisnik peremeest välja tõsta siis, kui viimase kõlbmatus kohtu teel tõeks tehtud (sel korral läheb talu vanemale pojale) või kui mõisnik temale alluvate talupoegade teo-orjuse kasutamise otstarbel vajab mõisa põllupinna suurendamist. Talumaal lasuvad kohustused mõisa vastu (ka abitegu) tulid kindlaks määrata rootsi aja katastreerimismeetodi järgi, milleks ellu kutsuti erilised revisjonikomisjonid. Et need, oma enamikus mõisnikest koostuvad komisjonid aeglaselt, kulukalt ja eeskätt aadli huvides töötasid, seati a. 1809 nende asemele üks üldine mõõtmis- ja revisjonikomisjon (Messrevisionskommission), mille esimehe keiser nimetas ja liikmed rüütelkonna poolt ettepandud kandidaatidest kinnitas. Töötades 14 a. viis see komisjon Liivi talumaade hindamise töö lõpule. Üldiselt olid peremehed 1804. a. seaduse järgi võrreldes teiste talurahva liikidega eesõigustatud seisukorras: näit. olid nad vabad sõjateenistusest ja mõisniku kodukari alt. Kõige raskemasse seisukorda jäid selle seaduse järgi mõisateenijad, keda mõisnik võis üksikult pärandada ja mõnel juhul koguni müüa. Ka Liivimaal kutsuti ellu talurahva-kohtud, kes talupoegade tsiviil- ja väiksemaid karistusasju harutasid. Teiseks instantsiks oli kihelkonnakohus, kolmandaks maakohus, neljandaks õuekohus (viimases puudusid talupoegadest kaasistujad). Mõisniku kodukariõigust piirati teatavate süütegudega ja karistuse suurust 15 kepihoobiga. Nende reformidega lõppes Baltimaade talurahva vabastamise esimene ajajärk. Algatus edaspidiseks asjade käiguks läks Eestimaa aadlist välja. Võrreldes Liivi talurahva-seadust Eesti omaga leidis Vene valitsus peagi viimase olevat palju konservatiivsema. Eesti talupoegade raskest seisukorrast tunnistasid ka talurahva rahutused Eestis, eriti aastal 1805. A.-i käsul vaatas siseminister Kurakin a. 1808 Eesti regulatiivi läbi ja leidis selle täiesti puuduliku ja talupojile kahjuliku olevat. Järgmisel a. kutsus A. ellu Eestimaa talurahva seisukorra parandamise komitee, mis 1804. a. Liivi seadust eeskujuks võttes uue regulatiivi põhimõtted välja töötas. Esitades need põhimõtted Eesti maapäevale nõudis A. kõigi Eesti talumaade hindamist ja uue kohasema regulatiivi väljatöötamist. Eestimaa aadel ei tahtnud mingil tingimusel kulukat maahindamist ette võtta ja oma õigusi niivõrra kitsendada lasta, nagu see Liivis 1804. a. seadusega oli sündinud. Et valitsust siiski millegagi oli vaja rahuldada, eelistas ta keelduda oma õigustest talupoja isiku kohta, säilitada aga selle eest piiramatud õigused talumaade kohta. Seda seisukohta aitasid vastuvõetavaks teha tol ajal populaarsed Adam Smith'i ideed vaba võistluse ja vaba kokuleppe tarvilikkusest. Ka olid paljud